

Бондаренко Д.Ю.,
студентка,
Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Боярська З.І., к.і.н., доцент

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ БІОМЕДИЧНИХ ПРАВ У XXI СТОЛІТТІ

Еволюційний розвиток, як і будь-що інше, є неоднозначним явищем: одночасно із появою новітніх технологій, які значно спрощують життя в сучасному урбанізованому світі, виникають певні аномалії в соціумі як на біологічному, так і на ментальному рівні. З'ясування причин останніх, безперечно, було й залишається полем для дискусій.

Сьогодні важко було б знайти людину, яка хоча б раз у своєму житті не зверталася по допомогу до медичних закладів. Необхідність дотримання прав людини, поваги до її честі та гідності у сфері відносин біомедицини (трансплантація, штучне запліднення, аборт, клонування, корекція статі, евтаназія тощо) входять до сфери регулювання науки біоетики і права, зокрема, міжнародного: так, ст. 1 Європейської конвенції про біомедицину визначає її основною метою захист гідності й індивідуальної цілісності людини [2]. Біоетикою називають науку, що вивчає та аналізує моральність людських дій в біологічно-медичній галузі та в охороні здоров'я, стосовно її відповідності моральним нормам і вартостям [3]. Її феномен пов'язаний з тим, що вона виникла як відповідь на численні прогалини в соціальних регулятивних системах: регулювання медичної діяльності нормами біоетики відбувається там, де правові засоби є недостатньо ефективними [2]. Безумовно необхідним виступає узгодження між членами світової спільноти єдиних заasad здійснення біомедичних досліджень, що має відбуватись відповідно до принципів права та моралі. Але, правду кажучи, іноді складно встановити такі універсальні принципи з огляду на соціальне, політичне, культурне і релігійне різноманіття у різних країнах.

Право на життя є темою, яку вже не одну тисячу років напружено намагаються осягнути та розтлумачити мислителі. Вона ніколи, мабуть, не втратить своєї актуальності, адже від ступеня реалізації цього природнього права залежить будь-що у людському світі. Тому, хотілося б зосередити особливу увагу на фундаментальному і, водночас, одному із

найбільш дискусійних як у медицині, так і у праві питанні визначення правового статусу ембріона людини.

Країнам світу притаманно виражати різні традиційні погляди з цього приводу: так, християни вважають початком життя індивідуума момент зачаття (злиття статевих клітин); представники іудаїзму наполягають, що ембріон набуває людських якостей у постімплантаційний період – через 7 днів; сповідники ісламу стверджують, що душа вселяється в ембріон на 40-й день його існування.

Залежним від визначення статусу ембріона є визнання правомірності певних дій, що застосовуються при штучному заплідненні. На наш погляд, якщо закон визнає ембріон людською істотою, то він повинен передбачати однаковий захист як для ембріонів "in vivo" так і "in vitro" – розрізнення способів "створення" людини є недоречним, адже від цього не змінюється суть цього явища [1]. Це означає, що знищення ембріонів, які не були використані в результаті проведення процедури штучного запліднення є неправомірним.

Дзеркально протилежною виступає проблема визнання права жінки на аборт. До середини ХХ ст. "плодовигнання" каралося смертною карою чи не у всіх європейських державах, сьогодні ж із заборонаю абортів піднімається питання гендерної дискримінації. Існують країни, законодавство яких повністю забороняє аборт (за винятком загрози життю жінки) – це Андорра, Єгипет, Іран, Ірак, Ірландія, Мальта, Сальвадор, Філіппіни тощо. В Італії, наприклад, свого часу не існувало будь-яких заборон на наукову медичну діяльність, але на сьогоднішній день вона має найжорсткіше в Європі законодавство стосовно штучного запліднення, медичних біотехнологій, визнаючи ембріон повноцінною людиною.

Аби попередити розпалення соціальної напруги, держави, що зважилися на крок у вигляді заборони абортів, мають разом з цим запровадити низку економіко-соціальних заходів, насамперед, забезпечити належний матеріальний захист матерів, які не мають достатніх коштів на утримання майбутньої дитини.

На міжнародному рівні все гучніше лунають заклики до ухвалення універсальної декларації про заборону абортів: США звернулися з такою пропозицією до ГА ООН. Але через усталені традиційні погляди в різних країнах, а звідси – брак моральної, політичної та правової єдності створюються серйозні перепони для ухвалення відповідного універсального нормативного акта.

Зараз на міжнародному та євро-регіональному рівнях не існує належного обґрунтування у правових актах ані тези, що ембріон є людиною, ані протилежного твердження. Єдина норма, присвячена даному питанню, – ст. 18 Європейської конвенції про права людини і біомедицину зобов'язує держави забезпечувати належний захист ембріону в національних законодавчих актах, а також забороняє створення ембріонів людини з метою проведення досліджень.

Отже, бачимо, що таке важливе питання як визначення статусу людського ембріона у сучасному світі є, як-то кажуть, "завислим у повітрі": міжнародно-правові акти просто оминають дану проблему, залишаючи її розв'язання в компетенції національних законодавчих та судових органів. Це, зокрема, гальмує розробку універсальної етико-правової бази із регулювання відносин у не менш важливих суміжних сферах – процедурах штучного запліднення і абортів.

Життя людини неоціненне – з цим неможливо не погодитись. Формально визнавши таку аксіому в універсальних правових актах (зокрема, в Загальній Декларації прав людини ООН), світове співтовариство повинно, не зупиняючись, створювати уніфіковані стандарти для реального забезпечення задекларованих прав. Регулювання відносин у сфері біомедицини, як ніколи раніше, сьогодні потребує чітких механізмів, які повинні бути якомога скоріше розроблені, спираючись на головну біоетичну категорію – концепцію людської гідності.

Література

1. Бойко І. Моральна оцінка штучного запліднення IN VITRO / І. Бойко // Сучасні проблеми біоетики / Редкол. : Ю.І. Кундієв (відп. ред.) та ін. – К. : "Академперіодика", 2009. – 278 с. – С. 213-216.
2. Медведєва М.О. Норми етики та права у регулюванні біомедичних досліджень: міжнародно-правовий аспект // Сучасні проблеми біоетики / Редкол.: Ю.І.Кундієв (відп. ред.) та ін. – К.: "Академперіодика", 2009. – 278 с. – С. 121-125.
3. Reich W. T. / Encyclopedia of bioethics. Vol.1. – New York. – 1978. – P. XIX.

УДК 351.77. 6:341.229 (043.2)

Бородін Є. В.,
студент,
Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Єршов Є.К., старший викладач

ЗАСОБИ БОРОТЬБИ З КОСМІЧНИМ СМІТТЯМ

Останнім часом проблема космічного сміття стає однією з глобальних проблем людства, оскільки її вплив стає дедалі помітнішим. З 50 років космічної ери на навколосемні орбіти і в далекий космос було виведено близько 21 тис. об'єктів загальною масою понад 5000 т. Значна більшість із них згодом:

- увійшли у земну атмосферу та згоріли або впали на Землю;
- покинули навколосемний космічний простір;
- залишилися на навколосемній орбіті.

На сьогодні на навколосемних орбітах зареєстровано понад 10000 космічних об'єктів. Це досить великі за розмірами об'єкти (більше 10 см), що занесені в каталоги, серед яких діючі супутники становлять незначну частину. Об'єктів, що мають значно менші розміри (близько 1 см) у близькому космосі налічується сотні тисяч. Загалом, серед космічних об'єктів техногенного походження лише 6% є такими, що функціонують. Решта – це космічне сміття, що вже зараз являє собою реальну загрозу діяльності людини в космосі. З часом ця загроза зростатиме [5, с. 60].

Такий темп зростання заселення відкритого космосу викликає занепокоєння як національних і світових космічних організацій, урядів країн, так і приватних організацій, що займаються виведенням космічних апаратів, або апарати яких мають бути виведені на орбіти для функціонування. Вирішення проблеми взаємного розташування активних космічних тіл, а також проблеми впливу космічного сміття на об'єкти, що виконують свої функції, вимагає комплексного підходу – від узгодження єдиної нормативно-правової бази до створення реальних технічних засобів для знищення сміття або ж зведення його впливу до мінімальних показників.

Практично здійсненні засоби боротьби з космічним сміттям сьогодні досить обмежені: уникнення зіткнень можливе лише з великим сміттям, що внесене до реєстру, вимагає точних даних руху такого сміття, отрима-